

วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21

YOUTH POLITICAL PARTICIPATION IN THE 21ST CENTURY: AN ANALYSIS

พระครูสุตภักทรบัณฑิต และ ธนเดช เอื้อศรี

PhraKhru Sutaphattarabandit and Thanadech Ueasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในบริบทร่วมสมัยอย่างครอบคลุม โดยศึกษารูปแบบและช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนความท้าทายและโอกาสที่เยาวชนเผชิญในการแสดงบทบาททางการเมือง โดยศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีทุนทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการรวมตัวทางสังคม แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบใหม่ และแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ซึ่งช่วยให้สามารถทำความเข้าใจพลวัตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างรอบด้านทั้งในระดับบุคคล สังคม และโครงสร้างทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น แม้อัตราการมีส่วนร่วมผ่านสถาบันการเมืองแบบดั้งเดิมอาจลดลงในบางประเทศ แต่เยาวชนกำลังมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านช่องทางอื่น ๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคม การใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ กิจกรรมอาสาสมัครและการพัฒนาชุมชน การบริโภคทางการเมือง และการแสดงออกผ่านศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกระแส ระดมพลัง และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนมีหลายระดับ ตั้งแต่ลักษณะทางประชากร สถานะทางเศรษฐกิจสังคม การเข้าถึงเทคโนโลยี การขัดเกลาทางการเมืองจากครอบครัวและโรงเรียน ไปจนถึงลักษณะของระบบการเมืองและบริบททางประวัติศาสตร์

ชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงการศึกษาภาคพลเมือง สร้างพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการมีส่วนร่วม และคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกของเยาวชน ถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในอนาคต

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, เยาวชน, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to comprehensively analyze youth political participation in the contemporary context by examining diverse forms and channels of participation, factors influencing participation, as well as challenges and opportunities that youth face in exercising their political roles. Frameworks and theories including social capital theory, social learning theory, social movement theory, concepts of new forms of political participation, and the concept of digital citizenship. These frameworks enable a comprehensive understanding of the dynamics of youth political participation at individual, social, and political structural levels.

The analysis reveals that : youth political participation in the 21st century has become more diverse and complex. Although participation rates through traditional political institutions may have declined in some countries, youth are actively participating through various alternative channels, including social movements, the use of digital media and social media platforms, volunteer activities and community development, political consumerism, and expression through arts and culture. Particularly, the use of digital platforms has become a crucial tool for creating momentum, mobilizing support, and expressing political opinions. Factors influencing youth political participation exist at multiple levels, ranging from demographic characteristics, socioeconomic status, access to technology, and political socialization from family and school, to the nature of political systems and historical contexts.

Highlighting that improving civic education creates spaces for youth to genuinely participate in decision-making processes, promotes the creative use of digital media, reduces inequality in opportunities for participation, and protects freedom of expression for youth, which is considered a crucial foundation for the development of a strong democratic society in the future.

Keywords: Political participation, Youth, 21st century

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนถือเป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยและการสร้างสังคมที่เข้มแข็งในศตวรรษที่ 21 ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วทั้งในมิติทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บทบาทของเยาวชนในฐานะพลเมืองที่มี ส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองจึงได้รับการกล่าวถึงและศึกษาอย่างกว้างขวางในวงวิชาการ นักวิชาการ หลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไม่เพียงแต่สะท้อนถึงสุขภาพของระบบ การเมืองในสังคมหนึ่งๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นตัวชี้วัดสำคัญของอนาคตทางการเมืองและสังคมของประเทศนั้น ๆ ด้วย (Dalton, 2017: 45) ในบริบทของศตวรรษที่ 21 รูปแบบและช่องทางของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับศตวรรษที่ผ่านมา หากในอดีตการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมักจำกัดอยู่ในกรอบของการใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าร่วมพรรคการเมือง หรือการ ชุมชุมประท้วงในพื้นที่สาธารณะ แต่ในปัจจุบันได้มีการขยายตัวของรูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและ

ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมผ่านสื่อดิจิทัลและพื้นที่ออนไลน์ที่ได้กลายเป็นเวทีสำคัญสำหรับการแสดงออกทางการเมืองของเยาวชนในยุคปัจจุบัน (Bennett & Segerberg, 2018: 112-115)

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับปรุงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป นักวิชาการร่วมสมัยได้เสนอให้มีการมองการมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายที่กว้างขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะในกรอบของสถาบันการเมืองแบบเดิมๆ แต่ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เยาวชนดำเนินการเพื่อแสดงความคิดเห็น สนับสนุน หรือต่อต้านนโยบายสาธารณะและประเด็นทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม การสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคม หรือแม้แต่การแสดงออกผ่านศิลปะและวัฒนธรรม (Loader, Vromen & Xenos, 2014: 143-146)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ ๒๑ โดยศึกษาจากมิติต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบและช่องทางของการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ความท้าทายและอุปสรรคที่เยาวชนเผชิญ รวมถึงผลกระทบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนต่อสังคมและระบบการเมือง การศึกษานี้คาดหวังว่าจะสามารถให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับพลวัตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในยุคปัจจุบัน และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง แนวคิดแรกที่มีความสำคัญคือแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยนักสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Putnam (2000, pp. 288-290) ได้ อธิบายว่าทุนทางสังคมประกอบด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม บรรทัดฐานแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ในกรณีของเยาวชน ทุนทางสังคมที่สะสมผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียน ชุมชน และองค์กรเยาวชน ล้วนมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของพวกเขา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977: 22-24) ก็มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการอธิบายกระบวนการที่เยาวชนพัฒนาความเข้าใจและทักษะทางการเมือง ทฤษฎีนี้เน้นว่าบุคคลเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตของพวกเขา เช่น ครอบครัว ครูอาจารย์ และเพื่อน ในบริบทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เยาวชนจะได้รับการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่พวกเขาเติบโตขึ้นมา รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลรอบข้างและสื่อมวลชน ดังนั้น หากเยาวชนได้รับการสนับสนุนและมีแบบอย่างที่ดีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ก็มีแนวโน้มที่พวกเขาจะพัฒนาเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในอนาคต

ทฤษฎีการรวมตัวทางสังคม (Social Movement Theory) โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) ของ McAdam (1996: 23-26) ก็มีส่วนช่วยในการอธิบายว่าเหตุใดในบางช่วงเวลาจึงมีการเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนรวมถึงเยาวชนไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองที่เปิดหรือปิดโอกาสสำหรับการแสดงออกและการเคลื่อนไหว เมื่อมีช่องว่างหรือความอ่อนแอในระบบ

การเมือง หรือเมื่อมีพันธมิตรทางการเมืองที่สนับสนุน จะเป็นโอกาสที่เอื้อให้เกิดการรวมตัวและการเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนได้มากขึ้น

ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบใหม่ (New Forms of Political Participation) ได้รับความสนใจอย่างมาก นักวิชาการอย่าง Norris (2002: 187-189) ได้เสนอว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบันไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเลือกตั้งหรือการเข้าร่วมพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ควรรวมถึงกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การบอยคอตสินค้า การซื้อสินค้าที่สอดคล้องกับค่านิยมทางการเมือง การลงนามในคำร้อง การเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบการมีส่วนร่วมเหล่านี้มักถูกเรียกว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกสถาบัน" (Extra-institutional Political Participation) ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่เยาวชน เนื่องจากมีความยืดหยุ่น เข้าถึงได้ง่าย และสามารถแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์

แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ก็เป็นอีกกรอบทฤษฎีที่สำคัญในการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัล Mossberger, Tolbert และ McNeal (2008: 1-3) ได้อธิบายว่าพลเมืองดิจิทัลหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมและการเมือง ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การสร้างเครือข่าย และการรวมตัว และการเรียกร้องหรือสนับสนุนประเด็นสาธารณะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ในศตวรรษที่ 21 เยาวชนส่วนใหญ่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล จึงมักใช้พื้นที่ออนไลน์เป็นเวทีหลักในการแสดงออกทางการเมืองและสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองของตนเอง

ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ (Identity Development Theory) ในวัยรุ่นและวัยเยาว์ก็มีความเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน Erikson (1968: 128-135) ได้อธิบายว่าวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาสำคัญของการค้นหาและสร้างอัตลักษณ์ รวมถึงอัตลักษณ์ทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองจึงไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความคิดเห็นทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และค้นหาความหมายของตนเองในสังคมอีกด้วย เยาวชนที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือกิจกรรมทางการเมืองมักพัฒนาความรู้สึกเชื่อมโยงกับกลุ่มและพัฒนาค่านิยมทางการเมืองที่มั่นคงมากขึ้นกรอบแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในระดับบุคคล ระดับสังคม และระดับโครงสร้างทางการเมือง การบูรณาการแนวคิดต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้การวิเคราะห์มีความลึกซึ้งและสามารถอธิบายความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบและช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต โดยสามารถจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็นหลายมิติที่สำคัญ รูปแบบแรกที่ยังคงมีความสำคัญคือการมีส่วนร่วมผ่านสถาบันการเมืองแบบดั้งเดิม ได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อกระแสหลัก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งของเยาวชนในหลายประเทศมีแนวโน้มลดลง และจำนวนเยาวชนที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองก็ลดน้อยลงเช่นกัน (Henn & Foard, 2012: 67-69) ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้หมายความว่าเยาวชนไม่สนใจการเมือง แต่สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขา กำลังหันไปหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างจากเดิม

รูปแบบที่สองคือการมีส่วนร่วมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคมและการชุมนุมประท้วง ซึ่งยังคงเป็นช่องทางสำคัญสำหรับเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่พวกเขาให้ความสำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเท่าเทียมทางสังคม สิทธิมนุษยชน และความยุติธรรม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐบาลต่างๆ ดำเนินการจริงจังกับปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งมีเยาวชนจากทั่วโลกเข้าร่วมนับล้านคน ขบวนการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองอย่างแท้จริง (Fisher, 2019: 212-214)

รูปแบบที่สามและมีความโดดเด่นมากในศตวรรษที่ 21 คือการมีส่วนร่วมผ่านสื่อดิจิทัลและพื้นที่ออนไลน์ เยาวชนในปัจจุบันใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น Twitter, Facebook, Instagram, TikTok และ YouTube เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สร้างกระแสสังคม และระดมพลังในการรณรงค์หรือเคลื่อนไหวเพื่อประเด็นต่างๆ การใช้แฮชแท็ก (hashtag) เพื่อสร้างกระแสและรวมตัวกันในพื้นที่ออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังสำหรับการระดมพลังทางสังคม ตัวอย่างเช่น แฮชแท็กต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม สิทธิมนุษยชน หรือการปฏิรูปทางการเมือง ล้วนได้รับการตอบรับและเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดยเยาวชนทั่วโลก (Gerbaudo, 2012: 134-137) ความสำคัญของสื่อดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนมีหลายประการ ประการแรก สื่อดิจิทัลช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เยาวชนสามารถติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้แบบเรียลไทม์ และเข้าถึงมุมมองที่หลากหลายจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยไม่จำกัดเพียงสื่อกระแสหลัก ประการที่สอง สื่อดิจิทัลเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นและสร้างเนื้อหาด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบล็อก สร้างวิดีโอ หรือเผยแพร่ภาพถ่ายที่สะท้อนประเด็นทางการเมืองและสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผู้บริโภคข้อมูล (passive consumers) ให้กลายเป็นผู้ผลิตข้อมูล (active producers) ประการที่สาม สื่อดิจิทัลช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายและการรวมตัวของเยาวชนที่มีความสนใจหรือค่านิยมร่วมกัน แม้จะอยู่กันคนละพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ก็ตาม

รูปแบบที่สี่คือการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมอาสาสมัครและการทำงานเพื่อชุมชน เยาวชนจำนวนมากเลือกที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายกว้างผ่านการเข้าร่วมองค์กรสาธารณกุศล องค์กรพัฒนาเอกชน หรือโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ รูปแบบการมีส่วนร่วมนี้มักเชื่อมโยงกับประเด็นเฉพาะที่เยาวชนให้ความสำคัญ เช่น การศึกษา สิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือความยากจน แม้กิจกรรมเหล่านี้จะไม่ใช่มติทางการเมืองในความหมายแคบ แต่ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณะและสะท้อนถึงค่านิยมและจิตสำนึกทางการเมืองของเยาวชน นอกจากนี้ ประสบการณ์จากการทำงานอาสาสมัครยังช่วยพัฒนาทักษะการเป็นพลเมืองและสร้างเครือข่ายทางสังคมที่อาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ในอนาคต (Flanagan & Levine, 2010: 159-161)

รูปแบบที่ห้าคือการมีส่วนร่วมผ่านการบริโภคทางการเมือง (Political Consumerism) ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจผู้บริโภคในการสนับสนุนหรือคัดค้านบริษัทหรือผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาจากความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม หรือคุณค่าทางจริยธรรม เยาวชนจำนวนมากให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตอย่างยั่งยืน ไม่ใช่แรงงานเด็ก หรือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือเลือกที่จะบอยคอตสินค้าและบริการจากบริษัทที่มีนโยบายที่ขัดแย้งกับค่านิยมของพวกเขา การบริโภคทางการเมืองนี้สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนตระหนักถึงบทบาทของพวกเขาในฐานะผู้บริโภคที่สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมของภาคธุรกิจและนโยบายสาธารณะได้ (Stolle & Micheletti, 2013: 99-102)

รูปแบบสุดท้ายที่น่าสนใจคือการมีส่วนร่วมผ่านศิลปะและวัฒนธรรม เยาวชนหลายคนใช้ดนตรี ศิลปะ ภาพ ภาพยนตร์ ละคร หรือวรรณกรรมเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ รูปแบบการมีส่วนร่วมนี้มีความสำคัญเพราะช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่อาจไม่สนใจการเมืองในรูปแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ การใช้ศิลปะและวัฒนธรรมยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมและเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของขบวนการทางสังคมอีกด้วย

จากการพิจารณารูปแบบและช่องทางต่างๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และสร้างสรรค์มากขึ้น เยาวชนไม่ได้จำกัดตนเองอยู่ในกรอบของสถาบันการเมืองแบบเดิม แต่กำลังสร้างพื้นที่และวิธีการใหม่ ๆ ในการแสดงออกทางการเมืองที่สอดคล้องกับบริบทและค่านิยมของพวกเขา ความเข้าใจในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลายนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการที่ทำงานร่วมกันในระดับต่างๆ การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เราสามารถอธิบายความแตกต่างในระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนแต่ละกลุ่มได้ ปัจจัยแรกที่มีความสำคัญพื้นฐานคือลักษณะทางประชากรและสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งรวมถึงอายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และภูมิหลังทางชาติพันธุ์ งานวิจัยจำนวนมากพบว่าระดับการศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เยาวชนที่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีมักมีอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่า (Verba, Scholzman & Brady, 1995: 354-356) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยังคงมีอยู่ในสังคม

ปัจจัยที่สองคือการเข้าถึงเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัล ในยุคที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ดิจิทัล และทักษะการใช้งานเทคโนโลยีจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการมีส่วนร่วมของเยาวชน เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ดีและมีทักษะการใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมจะมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายได้มากกว่าเยาวชนที่ขาดโอกาสเหล่านี้ ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า "ช่องว่างดิจิทัล" (Digital Divide) ซึ่งอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้ (Hargittai & Shaw, 2015: 1673-1675)

ปัจจัยที่สามคือการขัดเกลาทางการเมือง (Political Socialization) จากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ครอบครัวเป็นแหล่งแรกและสำคัญที่สุดในการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองให้กับเยาวชน เด็กและเยาวชนที่เติบโตในครอบครัวที่มีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง สนับสนุนให้แสดงความคิดเห็น และมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองมักจะพัฒนาความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเช่นนั้น โรงเรียนก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน หลักสูตรการศึกษาภาคพลเมือง กิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการคิดเชิงวิพากษ์ล้วนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีส่วนร่วมในอนาคต (Torney-Purta, 2002: 203-206) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชน กลุ่มเยาวชน หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ก็ช่วยสร้างทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่

ปัจจัยที่สี่คือลักษณะของระบบการเมืองและบริบททางสถาบัน ระบบการเมืองที่เปิดกว้าง โปร่งใส และมีความเป็นประชาธิปไตยมักส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนรวมถึงเยาวชน มากกว่าระบบที่เป็นเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น อายุขั้นต่ำใน

การใช้สิทธิเลือกตั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ หรือการคุ้มครองสิทธิในการแสดงออกและการชุมนุมของเยาวชน ล้วนมีผลต่อโอกาสและรูปแบบการมีส่วนร่วมของพวกเขา นอกจากนี้ ความไว้วางใจในสถาบันการเมืองและความพึงพอใจต่อระบบการเมืองก็มีผลต่อแรงจูงใจของเยาวชนในการมีส่วนร่วมด้วย งานวิจัยพบว่าเมื่อเยาวชนรู้สึกว่าการเมืองไม่ตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา หรือสถาบันการเมืองขาดความน่าเชื่อถือ พวกเขาจะหันไปหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่อยู่นอกสถาบันการเมืองมากขึ้น (Hay, 2007: 77-80)

ปัจจัยที่ห้าคือบริบททางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญ เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองหรือสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงที่เยาวชนกำลังพัฒนาความคิดและค่านิยมทางการเมืองมักมีผลกระทบระยะยาวต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพวกเขา เช่น การเกิดสงคราม การปฏิวัติ วิกฤตเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เหตุการณ์เหล่านี้อาจกระตุ้นให้เยาวชนตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมมากขึ้น หรือในทางกลับกัน อาจทำให้พวกเขาท้อแท้และหลีกเลี่ยงจากการเมืองก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะและผลกระทบของเหตุการณ์นั้น ๆ

ปัจจัยที่หกคือบทบาทของสื่อมวลชนและสื่อดิจิทัล สื่อทั้งแบบดั้งเดิมและแบบใหม่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมข้อมูลข่าวสารที่เยาวชนได้รับ การนำเสนอข่าวสารทางการเมือง กรอบการนำเสนอประเด็นสาธารณะ และโอกาสในการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อล้วนมีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางการเมืองของเยาวชน ในยุคดิจิทัล อัลกอริทึมของโซเชียลมีเดียที่คัดเลือกข้อมูลให้เราเห็น ก็มีผลต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายหรือถูกจำกัดอยู่ในกรอบความคิดแบบเดียวกัน (Echo Chamber) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาความคิดทางการเมืองของเยาวชนได้ (Sunstein, 2017: 61-64)

ปัจจัยสุดท้ายที่ควรพิจารณาคือแรงจูงใจและความสนใจในประเด็นเฉพาะของเยาวชนแต่ละคน เยาวชนมีความหลากหลายในความสนใจและค่านิยม บางคนอาจให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อม บางคนสนใจเรื่องความเท่าเทียมทางสังคม บางคนใส่ใจเรื่องการศึกษา หรือสิทธิมนุษยชน ความสนใจเฉพาะเหล่านี้มักเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ ประสบการณ์ส่วนตัวหรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิตก็อาจเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

การทำความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้เราสามารถอธิบายได้ว่าทำไมเยาวชนบางกลุ่มจึงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น และรูปแบบการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไร การวิเคราะห์แบบบูรณาการที่พิจารณาปัจจัยหลายระดับตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับโครงสร้างทางสังคมและการเมืองจะช่วยให้เข้าใจภาพรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สรุป

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์นี้มีความซับซ้อนและหลากหลายมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต เยาวชนในยุคปัจจุบันกำลังสร้างรูปแบบและช่องทางใหม่ ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สะท้อนถึงบริบทสังคม เทคโนโลยี และค่านิยมของพวกเขา แม้ว่าอัตราการมีส่วนร่วมในสถาบันการเมืองแบบดั้งเดิมอาจลดลงในบางประเทศ แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าเยาวชนไม่สนใจการเมืองหรือไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ตรงกันข้าม พวกเขา กำลังมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านช่องทางอื่นๆ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคม การใช้สื่อดิจิทัล การทำงานอาสาสมัคร การบริโภคทางการเมือง หรือการแสดงออกผ่านศิลปะและวัฒนธรรม การทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนจำเป็นต้องใช้กรอบความคิดที่กว้างขวางและยืดหยุ่น ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงการมีส่วนร่วมผ่าน

สถาบันการเมืองอย่างเป็นทางการเท่านั้น แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม การเรียนรู้ทางสังคม โครงสร้างโอกาสทางการเมือง การมีส่วนร่วมแบบใหม่ พลเมืองดิจิทัล และการพัฒนาอัตลักษณ์ ล้วนช่วยให้เราเข้าใจพลวัตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างรอบด้านมากขึ้น การบูรณาการทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้เข้าด้วยกันจะช่วยให้เราสามารถอธิบายความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล เช่น ลักษณะทางประชากร ทักษะดิจิทัล และแรงจูงใจส่วนบุคคล ไปจนถึงระดับสถาบันและโครงสร้าง เช่น ครอบครัว โรงเรียน ระบบการเมือง และบริบทประวัติศาสตร์ การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เราสามารถอธิบายความแตกต่างในระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนแต่ละกลุ่มได้ และสามารถออกแบบมาตรการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาภาคพลเมืองให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 การศึกษาภาคพลเมืองไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการท่องจำโครงสร้างของรัฐบาลหรือกฎหมาย แต่ควรเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การวิเคราะห์ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะ

2. ควรบูรณาการการศึกษาสื่อดิจิทัลและความรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) เข้าไปในหลักสูตรด้วย เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบและสร้างสรรค์ ควรสร้างพื้นที่และโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การรับฟังความคิดเห็นแบบพิธีการ การจัดตั้งสภาเยาวชน การเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมในคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ส่งผลต่อพวกเขา และการสนับสนุนโครงการที่ริเริ่มโดยเยาวชนเอง ล้วนเป็นวิธีการที่จะช่วยให้เยาวชนรู้สึกว่ามีเสียงของพวกเขา มีความหมาย และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้จริง

3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลนโยบายสาธารณะ แสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะนโยบาย ขณะเดียวกันก็ต้องมีมาตรการป้องกันการใช้สื่อดิจิทัลในทางที่ผิด เช่น การแพร่กระจายข่าวปลอม การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หรือการใช้สื่อเพื่อปลุกระดมความแตกแยกและความเกลียดชัง ควรลดอุปสรรคและความเหลื่อมล้ำในโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมือง การดำเนินนโยบายเพื่อลดช่องว่างดิจิทัล การสนับสนุนให้เยาวชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือมาจากครอบครัวที่ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและโอกาสในการมีส่วนร่วม และการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อเยาวชนบางกลุ่ม ล้วนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างสังคมที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. ควรส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมของเยาวชน เยาวชนควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การชุมนุมอย่างสันติ และการรวมตัวเพื่อเคลื่อนไหวเพื่อประเด็นที่พวกเขาให้ความสำคัญ โดยไม่ถูกคุกคามหรือถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม ขณะเดียวกัน เยาวชนก็ต้องได้รับการศึกษาและฝึกฝนให้สามารถแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ความรุนแรง และเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน เนื่องจากบริบททางสังคม เทคโนโลยี และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบและพลวัตของการมีส่วนร่วมของเยาวชนก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การมีข้อมูลและความเข้าใจที่ทันสมัยจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบาย นักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบและดำเนินการมาตรการส่งเสริมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไม่ใช่เพียงสิทธิพื้นฐานของพวกเขาเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน เยาวชนคือผู้นำและพลเมืองของอนาคต การส่งเสริมให้พวกเขามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบในวันนี้ จะช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับอนาคตทางการเมืองและสังคมของประเทศ ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ สถาบันการศึกษา ครอบครัว สื่อมวลชน และองค์กรภาคประชาสังคม ต่างมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2018). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. In P. G. Nixon, R. Rawal, & D. Mercea (Eds.), *Politics and the Internet in comparative context: Views from the cloud* (pp. 109-124). Routledge.
- Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford University Press.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Fisher, D. R. (2019). The broader importance of #FridaysForFuture. *Nature Climate Change*, 9(11), 212-214.
- Flanagan, C., & Levine, P. (2010). Civic engagement and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 159-179.
- Gerbaudo, P. (2012). *Tweets and the streets: Social media and contemporary activism*. Pluto Press.
- Hargittai, E., & Shaw, A. (2015). Mind the skills gap: The role of internet know-how and gender in differentiated contributions to Wikipedia. *Information, Communication & Society*, 18(4), 1673-1689.
- Hay, C. (2007). *Why we hate politics*. Polity Press.
- Henn, M., & Foard, N. (2012). Young people, political participation and trust in Britain. *Parliamentary Affairs*, 65(1), 47-67.
- Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. A. (2014). The networked young citizen: Social media, political participation and civic engagement. *Information, Communication & Society*, 17(2), 143-150.

- McAdam, D. (1996). Conceptual origins, current problems, future directions. In D. McAdam, J. D. McCarthy, & M. N. Zald (Eds.), *Comparative perspectives on social movements: Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings* (pp. 23-40). Cambridge University Press.
- Mossberger, K., Tolbert, C. J., & McNeal, R. S. (2008). *Digital citizenship: The Internet, society, and participation*. MIT Press.
- Norris, P. (2002). *Democratic phoenix: Reinventing political activism*. Cambridge University Press.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Stolle, D., & Micheletti, M. (2013). *Political consumerism: Global responsibility in action*. Cambridge University Press.
- Sunstein, C. R. (2017). *#Republic: Divided democracy in the age of social media*. Princeton University Press.
- Torney-Purta, J. (2002). The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*, 6(4), 203-212.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.